

Rinser, Luise (1992). Mit Wem Reden. Fischer Verlag Bd. 5379. Frankfurt am Main. Seiten 12-18¹

Ali Osman ÖZTÜRK²

Başvuru Tarihi: 09.05.2018

Kabul Tarihi: 15.06.2018

Atf İçin: Öztürk, A. O. (2018). Kendini Bulmak. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, Prof. Dr. Seyyare DUMAN (Özel Sayı), 185-188.

KENDİNİ BULMAK

Bu satırların dinî sorulara yanıt verme çabası içinde olacağını söylememiş miydim? İşte şimdi dinle ilgisi olmayan bir konuyla başlıyorum. Bu nasıl olur? Biraz sabır: bu, kendini bulmakla (hangisi olursa olsun) dinin biri biriyle ayrılmaz biçimde ilintili olduğu düşüncelerinin sonucu olacak. İnsan, bir bütün olursa, ancak kendisi olur, ve ancak bütüne yönelmişse bir bütün olur. Bütünün dinle ilişkisi vardır. Bütün dindir. Şimdi yavaş yavaş bu sorunun çekirdeğine inmeye çalışacağız.

Genç insanların bundan ne kadar acı çektiğini, kim olduklarını bilmediklerini, on altı ilâ yirmi yaş arası gençlerin mektuplarından yapacağımız birkaç alıntı göstermektedir:

Nasıl olduğumu bilmiyorum. Her gün bir başkası. Sanki, hiç biri bana uymayan elbiseleri deniyorum.

Kim olduğumu bilmiyorum. Kendimi, bana evde ve okulda öğretilen şeylerin bir destesi gibi görüyorum. Bu destenin içinde ben olmalıyım. Ama kendimi bulamıyorum.

Kendime hep şu ya da bunu örnek alıyorum ve onun gibi olabileceğimi düşünüyorum. Ama hemen fark ediyorum ki, bu mümkün değil. Ben o değilim. Fakat ben, ben de değilim. Salt parçalar halindeyim. Bütünü tanıyamıyorum. Bütün var mıdır? Ben nasıl bütün olabilirim?

Bu mektup sahibinin yaşındayken ben de parçalanmışlık durumunu ne çok yaşamıştım! Bu durumu ilk romanım »Mitte des Lebens« te yansıttım, her ne kadar romanda Nina'yı, roman kahramanını konuşturuyorsam da, tıpkı bizzat yaşadığım gibi:

»Doktor Stein'e müteşekkir olmalıyım. Hem de, beni olduğumdan başka biri yapmak istediği için, ve ben de ona daima direniş gösterdiğim için, bu yüzden nasıl olduğumu kavramayı öğrendim. İnsanın kendini tanımaması, ama yine de nasıl olduğunu bilmesi gariptir. Eskiden, gençken, oldukça şaşkındım.

¹ Rinser, Luise: *Mit Wem Reden*. Fischer Bd. 5379, Frankfurt a. M. 1992, s. 12-18'den çevrilmiştir.

² Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A.K. Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi, e-posta: aozturk@konya.edu.tr

Sabah kalktığımda, dünkünden çok farklı biri olduğun duygusunu sen de tattın mı?... Başkaları bunu fark etmez, ama insanın kendisi bunu çok iyi bilir. Şöyle ya da böyle ya da bambaşka olabileceğini hisseder... İnsan bir kitap okur ve kitaptaki şu ya da bu kişi gibi olduğunu bilir. Bir sonraki kitapta ise başka bir figür olur vs. İnsan bizzat kendini gözlemler ve yüz farklı ben görür ve hiç biri hakiki değildir, belki yüzü birden hakiki beni oluşturur. İnsan nasıl isterse öyle olabileceğini düşünür. Buna inanır. Gerçekte bu benlerden yalnızca birini seçebilir.«

Ben on sekizindeyken babam öfkeyle ve aşağılayarak şöyle demişti:

»Karakterin yok senin, dengesiz kişiliklisin.«

Daha sonraları bu durumum (ki dahası halâ aynıyım!) için »değişken kişilikli« deyimini seçtim.

Delfi tapınağının üzerinde şöyle yazar: »Kendini tanı!«

Tarih dersinde bu cümleyi ilk defa duyduğumda şaşırılmışım. Bir insanın iki kişilikten meydana geldiği ön şartını koşuyordu: tanıyan biri ile tanınması gereken diğeri söz konusuydu. Ya da: davranan biri ile, eleştirel olarak izleyen diğeri. Hermann Hesse bir keresinde, izleyeni izlerken izleyen bir üçüncü kişinin var olduğunu yazıyordu, vs.

Bu şu anlama gelir: Biz için için kendimizle bir değiliz. Herkes pek çok kişidir. Herkes dünyaya gerçekten çok katmanlı bir miras getirir. Herkes bir deste »miras toplamı« dır ve bu deste içinde biri birine uymayan parçalar vardır. Fransız düşünür Sartre, bir bölümü Katolik, bir bölümü Protestan olan bir aileden gelmekten pek çekmiştir. Birinden şüpheli ve eleştirici ruhu kapmış, diğerinden teslimiyet ve tevekkül eğilimini. O acı çeken bir asi oldu ve öyle kaldı.

Bizim miras destesine eğitimin tutarsızlıkları katılır. Baba, anneden başka eğitir, öğretmense anne-babadan başka ve devletle diyanet daha başka idealler peşindedir. Herkes bizi kendi zevkine göre oluşturmak ister. Genç bir insan, gerçekten kim olduğunu bilmiyorsa bunda şaşılacak bir şey yok.

Birçokları kendini tanımak gereksinimini duymazlar. Öylesine yaşayıp giderler. Diğerleri genç yaşta bunu denerler, sonra vazgeçerler. Bazı insanlar erkenden, kendi deste kişiliklerinden tek bir parçayla özdeşleşirler ve sonra uslu vatandaşlar olarak diğer kişiliklerini devreden çıkarırlar, bazıları asi olur ya da bir şekilde toplumdaki dışlanır, toplum için bir şey yapacak imkânları kalmaz. Çok az insan gerçek kişiliklerini geliştirebilir. Çoğu fragman (parça) olarak kalır.

Fragmanlar altındaki bütünü nasıl görebiliriz?

Hiç, zorunlu olarak saygı gösterdiğiniz öğretmenler arasında, kendi içinde güçlü ve kapalı olduğu için, sizde hiç bir güç kullanmadan hakiki saygı uyandıran birini tanımak gibi bir deneyiminiz olmadı mı? Eğer böyle birine, bütün olmayı nasıl başardığını soracak olursanız, size ne diyebilir? Belki şunu:

»Bütün bu dış ve iç dünya karmaşasında kendimi bulmak çok zordu. Kendimi buluşum, aile eviyle okuldan kurtulmamla başladı. Ben sessiz ve inatçı bir asiydim. Dayanmak zordu, çünkü babam çok güçlü otorite idi ve aslında onu sayardım. Annemi severdim, ama o, babamın istediği gibi davranırdı. Anneme babama ve öğretmenlerime, memnuniyetle beni istedikleri gibi olma sevincini yaşatmak isterdim. Bunu yapmak benim için daha kolay olurdu. Yıllarca, içimdeki, uyum sağlamak isteyen bölümümle savaşım içinde oldum. Fakat bunu yapamazdım. İçimde, beni evet ve hayırdan oluşan balta girmemiş ormanda yönlendiren bir şey vardı. Her şeyden önce yalnızdım. Çoğunluk kendi kendimden hoşnut değil, tabi başkaları için de çekilmez biriydim. Dik kafalıydım. Bazen, içimde bu kadar fazla kişiliğin olmasından deli olacağımı düşünürdüm, bu kişiliklerin hepsi var olmak istiyordu. Bir gençlik şizofrenisi vardır. Bazen, korkunç bir şey yapmak ihtiyacı duyardım, bir evi yakmak ya da benzer bir şey. Bu ise içimdeki

bir parçanın isteği idi; diğer bölümü iyi olmak ve başkalarına yardım etmek istiyordu. Yavaş yavaş gerçek kişiliğim oturdu. Kendimi bir halı taslağı gibi görüyordum. Bu halıyı oturup dokumam gerekiyordu. Siyah ipleri de kullanarak! Kendi gölgelerimle. Kendi kötülüğümü, köpekliğimi, yangın çıkaracakken engellenmiş biri ve daha bir sürü şey olduğumu görmem gerekiyordu. Bütün parçalarımı kabullenmek zorundaydım. En sonunda, işte tamamlanmış bir kişilik denen aşamaya ulaştım.«

Bir yetişkin aşağı yukarı böyle konuşur. On altı veya on sekiz ve yahut da yirmi yaşınızda, kendinizle bütünlük içinde olabileceğiniz düşünürseniz, bu oldukça saçma olur. İnsanın kendini bulması yaşamın başında olmaz, o yaşamdır. Ben ancak o zaman kendimle gerçekten bir olduğumu düşünürüm. Bana doğumda verilen kendi taslağımla örtüştüğümü hissetmeye başladım. Ve asıl olarak, günün birinde aile ocağından çıkıp iki yıl geri dönmeyince, ben olmaya başladım. Muhafazakâr bir evin etrafına yerleştiği bağlardan kendimi kurtarmak zorundaydım. Ayrılık bana acı verdi, ama dayanmalıydım. Bir daha eve döndüğümde, ziyaret için, artık kendimi tehdit altında hissetmiyordum. Kendimi tamamen özgür hissetmem ise babamın ölümüyle gerçekleşti, o zaman kırkındaydım!

Tabi, bana, kendini bulmak isteyen birine bir psikiyatrist veya terapist ya da bir guru'nun yardım edip edemeyeceği sık sık soruluyor. Evet bu olabilir. Ama insan fazla erkenden ve gerekmedikçe bir yardımcıya koşmamalıdır. Siz gençlere çoğunlukla şaşıyorum: Babalarınızı ve tüm otoriteleri reddediyorsunuz, peki sonra ne yapıyorsunuz? Otoriter babalara koşuyorsunuz: Maharilere ve terapistlere. Bunu mantık alıyor mu? Ama başka çare kalmamışsa ve iç bölünmüşlük şizofreniye dönüşüyor ve delice fikirler üretiyorsa, işte o zaman bir ruh doktoru duruma el koymalıdır. O, insanın yalnız başına başaramadığı işi yapar: bizimle birlikte kendi uçurumlarımıza iner. Eskiden bu işi günah çıkaran rahip yapardı. Maalesef Hıristiyanlıktaki bu günah çıkarma meselesi ortadan kalkmıştır. Günah çıkarmanın psikolojik değeri şudur: rahibin (ki o tercihen bir tür guru'dur) yardımıyla ruhumuzun derinliklerine iner, orada saklı olan günahları ortaya çıkarırız. Günahların bilinip kabullenilmesi, kendi gölgelerimizi, yani kötülüklerimizi tanımak demektir. »Ben böyleyim, ben aynı zamanda böyleyim, ve ben karanlık ve aydınlık, gaddarlık ve iyilik, yalancılık ve dürüstlük kutuplarının arasındayım, ben her ikisiyim, bu benim.«

Psikoterapistin yanında da olsa günah çıkarma işlemi, »çevirme«, ters yüz etme, öbür yolun açılması, varlığın aydınlık yarısının ortaya çıkarılmasını da içerir.

Bu şekilde hepimiz ışıkla karanlık arasında, bize gitmemiz gereken yönü gösteren zayıf bir iz üzerinde koşar dururuz.

Önümüzde gidip bize bu izi hazır eden kimdir?

Beni çok etkilemiş olan ve halâ etkileyen bir öykü anlatayım. Çok eski. İki binden daha fazla yıllar öncesinden, Delfi'deki »kendini tanı« cümlesinin kazındığı bir zamanda yaşayan Yunan üniversite çevrelerinden bir öykü. Eskiden Büyük Yunanistan'da, yani Sicilya'da ünlü bir okul kuran profesörün adı Pisagor. O, sizin matematikteki kare ve üçgen öğretisi dışında hakkında pek bir şey bilmediğiniz biri. Benim onun hakkında bildiğim şey daha önemli. O, kendini bulmanın şöyle olduğunu söyler: İnsan önce bir ruh olarak gökyüzünde günahsız ruhlar arasında bulunur. Fakat her şey değiştiği için, o da yine yeryüzüne inmek zorundadır. Hocalarıyla ve arkadaşlarıyla vedalaşmadan önce, onlara törenle gökyüzünden bir ruh olmak onurunu muhafaza edeceğine dair söz verir. Sonra atmosferin katmanlarından inişe başlar, ve inerken gökyüzünü ve yukarda kim olduğunu unuttur. İnsan olur. Fakat gökyüzünden artakalan şey ise, yine gökyüzüne duyulan özlem, gökyüzünde olduğu gibi olma özlemidir. Onun tüm yeryüzü yaşamı, eskiden ve şimdi olduğu kişiyi aramaktan ibarettir.

Kendini aramak hep dinle ilişkili olmuştur, çünkü: Özümüz, bizim çekirdeğimizdir, ve bu çekirdek tanrısalıdır. Bundan daha sonraki bölümlerde sık sık söz edeceğiz. Kendini bulmak, kendi içimizdeki ve başkalarının içindeki tanrısal özün bulunmasıdır. Başkasının içindeki! Bu önemli. İnsan kendisi gibi ancak başkaları sayesinde olur ve başkalarıyla birlikte ve duruma göre başkalarına karşı, özellikle de onu kendi içine giden yolda engelleyenlere karşı. Bir kimse yalnız başına kendisi için kendini asla bulamaz. İnsanın, kendisini ölçecek, eleştirecek, başkalarının ortasında kim olduğu sorusunu, asıl kimliğinin ne olduğunu sorduracak arkadaşlara gereksinimi vardır. Fakat yineliyorum: Bu kendini bulma, »bireyselleşme« süreci bir insan ömrü boyunca devam eder. Belki de ancak ölümle tam olarak kendisiyle buluşur.